

- (11) V. Molnár László: i.m., 67. p.
 (12) Sávoly Mária: A történelemtanításról diákszemmel. Iskolakultúra, 1993. 18. sz., 70-72. p.
 (13) Uo., 70. p.
 (14) Uo.
 (15) V. Molnár László: i.m.
 (16) Uo.
 (17) Glatz Ferenc: Pozitív múltszemlélet! História, 1993. 5-6. sz., 2-23. p.
 (18) V. Molnár László: i.m.

CSALA ISTVÁNNÉ

Forrásgyűjtemény a német kérdésről

Úgy tetszik, a XX. századi történelem oktatása a középiskolákban továbbra sem problémamentes, s ezért leginkább a megfelelő szintű tankönyvek – s a használható segédanyagok – hiányát okolja a tanártársadalom. Ezért fontos, hogy olyan kiadványokra is felhívjuk a figyelmet, melyek eredeti kiadási szándékuknak megfelelően csak egy szűkebb szakmai kör számára készültek – jelen esetben az ELTE megrendelésére összeállított egyetemi segédkönyvről van szó –, ám a középiskolai történelem oktatásának is nélkülözhetetlen eszközei lennének.

Ahogy a kötet szerkesztője, Németh István, az ELTE docense, a német kérdés kiemelkedő hazai kutatója a mű bevezetőjében megszövegezi: „A német kérdés politikai fogalomként a második világháború után magában foglalta a Németországgal összefüggő valamennyi nemzeti és európai – nemzetközi kérdést. Nemzeti vonatkozásban az ország egységét 1949 után a két német állam kapcsolatát jelentette. Ide tartozott a Berlin-kérdés, a határok és jóvátételek ügye, a Német Birodalom jogutódlása, a kártérítés, valamint a menekültek és áttelepítettek sorsa. Nemzetközi vonatkozásban a német kérdés Németország vagy részállamai besorolását jelentette a második világháború utáni európai-regionális vagy nemzetközi-globális államrendszerbe. Kiterjedt a háború utáni Németország vagy részállamai jövőbeli rendszerének kialakulására, a Német Birodalom vagy jogutódai határainak békeszerződéses rendszerére s a jóvátételek mértékére is.”

Valójában a kötet jóval több a vonatkozó dokumentumok egyszerű egymás mellé helyezésénél. Németh István imponáló szerkesztői bravúrral, mondhatnánk dramaturgiai érzékkel választotta ki a hatalmas forrásanyagból azokat, melyek térben és időben szervesen egymáshoz illeszkedve önmagukban is történelmet írnak; s így a mű összességében akár „monográfia értékűnek” is felfogható.

A szerkesztőt kettős szempont vezette a szelektálás során: elsősorban a német történelem vonatkozó periódusának bel- és külpolitikai anyagát állította kronológikus sorrendbe, ugyanakkor avatott kézzel, nemcsak a legjelentősebb, hanem a lekeresztikusabb dokumentumokat emelte be a kötetbe. Éppen ezáltal tér el ez a szöveggyűjtemény a „műfaj” tudományosan korrekt, ám rendkívül száraz, ha nem éppen unalmas kiadvánaitól. Németh István összeállítása a szó igazi értelmében „izgalmas olvasmány”, és bepillantást enged a politikai élet kulisszatitkaiba (lásd Byrnes amerikai külügyminiszter 1946-os stuttgarti beszédét – 37. oldal; a párizsi külügyminiszteri konferencia dokumentumait 1949 május-júniusából – 66. oldal; a petersbergi egyezményeket 1949 novemberéből – 68. oldal; Kennedy Németország egyesítéséről 1963-ban alkotott véleményét – 167. oldal; vagy a legújabbak közül Helmut Kohl Németország-politikájának tízpontos tervét 1989 novemberéből – 209. oldal; illetve a híres 1990. szeptember 12-i ún. 2+4-es szerződést – 244. oldal). Ugyanakkor bemutatja „hétköznapi” németek életkörülményeit, gondjait, mint például a hazájukból elűzött németek 1950. augusztus 5-én megfogalma-

zott chartáját (77. oldal) vagy az NDK nyugdíjas kurú állampolgárai számára az NSzK-ba és Nyugat-Berlinbe teendő látogatásainak engedélyezéséről szóló 1964. szeptemberi dokumentumot (169. oldal).

A mű a középiskolai oktatásban több szempontból is rendkívül jól hasznosítható. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy jóllehet, a német történelemmel kapcsolatos forrásokat tartalmazza, valójában – ahogy a szerző fent idézett soraiból is kitetszik – a korszak fő nemzetközi erőviszonyairól is átfogó képet ad, másrészt az 1945-1990. között megjelölt periódust úgy tágítja 1943-tól, a teheráni konferencia dokumentumától 1992-ig, az újból egyesült német állam nemzetközi szerződéséig, hogy az megbonthatatlan logikai és tematikus zárt egységet képezzen, s ezáltal tanulhatósága és taníthatósága biztosított legyen.

A fenti elvek ugyanakkor kiválóan alkalmassá teszik a kötetet az önálló tanuláshoz, illetve a tanítási órán kívül fakultációs vagy szakköri órákon történő feldolgozásához. Ha pedig a történelemérettségi új, korrekciós anyagának 1945 utáni témaköreire gondolunk, a kötet egy-egy jól választott iratanyagának beépítése – elsősorban a B-tételek közé – önmagában garantálja mind a korszerű ismeretek alkalmazását, mind a tanulói készségek szintjének mérhetőségét.

Végezetül, naponta szembesülve a felelősséggel és gonddal, mely a rendszerváltásnak a történelemoktatás gyakorlatában történő realizálásra irányul, akkor ugyancsak nem árt e kötet után nyúlnunk, hiszen a kelet-közép-európai rendszerváltozás egyik központi elemének, a német egység újbóli létrejöttének történetét világosan követi nyomon. Ismét a szerzőt idézzük: „1990. október 3-a óta a német nép ismét egységes államban él. Az 1990. szeptember 12-i szerződés aláírásával pedig nemzetközi jogi értelemben is véget ért a második világháború. Dokumentumgyűjteményünk a második világháborút követő megosztottság és egyesítés legfontosabb dokumentumainak közreadásával igyekszik hozzájárulni a korszak megértéséhez. ...A német egyesítés dokumentumai – amelyek válogatásunk utolsó negyedét alkotják – első ízben jelennek meg magyarul.”

Márcsak e legutóbbi tényező miatt is a kötetnek ott kell lennie valamennyi iskola könyvtárában.

Német István: A német kérdés 1945-1990. Dokumentumgyűjtemény. Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993.

SÁVOLY MÁRIA

Házi dolgozatok a nyolcosztályos gimnázium történelemtanításában

Módszer és tapasztalat

A Németh László Gimnáziumban az iskolavezetést, a történelemtanárok munkaközösségét és Gönczöl Enikő tudományos munkatársat (tankönyvíró) a történelemtematika kidolgozásakor az motiválta, hogy a nyolcosztályos gimnáziumban olyan diákok kérik a felvételüket, akik a kötelezően iskolabajárók között a tanulni akarók és tudók csoportját alkotják.

Mi az általános iskolából a tanulni akarókat kiemeljük és más elrendezésű tananyaggal próbáljuk meg érdeklődésüket kielégíteni.

Az első két évben a történelemtanuláshoz az alapozást az anyanyelv és művelődés tantárgy, illetve a latin nyelv adja meg 5-5 órában.